

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

LKA – 4101-12-04/2013
P/13/078

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach
ul. Powstańców 29, 40-039 Katowice
T +48 32 784 42 00, F +48 32 784 42 30
lka@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/13/078 – Organizacja i nadzór nad ruchem drogowym
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	Michał Kapek, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 86755 z dnia 24 lipca 2013 r., Waldemar Góra, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 86761 z dnia 30 lipca 2013 r. (dowód: akta kontroli str. 1 – 4)
Jednostka kontrolowana	Miejski Zarząd Ulic i Mostów w Tarnowskich Górach ¹ , ul. Piastowska 8, 42–600 Tarnowskie Góry, REGON 273009357.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Joanna Czyżewska – Kierownik MZUiM (dowód: akta kontroli str. 5)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie², mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie, tj. zarządzania podległymi drogami w latach 2011 – 2013 (I półrocze).

Ocenę pozytywną uzasadniają:

- prawidłowe współdziałanie z organem zarządzającym ruchem drogowym i innymi podmiotami, w zakresie przygotowania projektów organizacji ruchu drogowego;
- koordynowanie prac wykonywanych w pasie drogowym – w tym wydawanie zezwoleń na zajęcie pasa drogowego i jego przywrócenia do wymaganego stanu – z zapewnieniem bezpieczeństwa ruchu drogowego i jego uczestników;
- stosowanie oznakowania oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego, w sposób umożliwiający zapewnienie płynności ruchu i bezpieczeństwa jego uczestników.

Nieprawidłowości stwierdzone w kontrolowanej działalności dotyczyły:

- prowadzenia ewidencji dróg publicznych w sposób niezgodny z niektórymi przepisami dotyczącymi tych zagadnień;
- nieprzeprowadzenia okresowych kontroli stanu technicznego i przydatności do użytkowania części zarządzanych dróg gminnych;
- niedokonania przez MZUiM wymiany części oznakowania zarządzanych dróg w wymaganym przepisami terminie do 31 grudnia 2010 r.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

¹ Zwany dalej „Zarządem” lub „MZUiM”.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

Uzasadnienie
oceny ogólnej

1. Przygotowanie do realizacji zadań związanych z wypełnieniem funkcji zarządcy drogi.

Opis stanu
faktycznego

Uchwałą Nr XVI/150/96 Rady Miejskiej w Tarnowskich Górach z dnia 3 kwietnia 1996 r. utworzono z dniem 15 kwietnia 1996 r. jednostkę budżetową Miejski Zarząd Ulic i Mostów w Tarnowskich Górach.

Zgodnie z obowiązującym w okresie objętym kontrolą statutem MZUiM, nadanym uchwałą Nr LXVI/582/2006 Rady Miejskiej w Tarnowskich Górach z dnia 4 października 2006 r., jednostka podlega Burmistrzowi Miasta, a przedmiotem jej działalności jest wykonywanie zadań publicznych zarządu dróg gminnych gminy Tarnowskie Góry w zakresie planowania, budowy, przebudowy, remontu i utrzymania dróg oraz sprawowanie nieodpłatnego trwałego zarządu gruntami w pasie drogowym, w zakresie określonym w obowiązujących przepisach o drogach publicznych.

(dowód: akta kontroli str. 6 - 9)

We wszystkich sprawach związanych z bieżącą działalnością MZUiM, w tym do wydawania decyzji administracyjnych, postanowień i zaświadczeń upoważniony był przez Burmistrza Tarnowskich Gór - Kierownik MZUiM.

(dowód: akta kontroli str. 10 - 12)

Zgodnie z postanowieniami obowiązującego w okresie objętym kontrolą regulaminu organizacyjnego z 10 czerwca 2009 r. oraz zakresem czynności Kierownika MZUiM, do jego obowiązków należało kierowanie realizacją zadań nałożonych na zarząd dróg ustawą o drogach publicznych.

W regulaminie tym i w zakresach czynności służbowych poszczególnych pracowników MZUiM, brak było zapisów dotyczących zadań zarządcy drogi, wprowadzonych art. 20 ustawy o drogach z dnia 31 maja 2012 r., tj. dokonywania podczas kontroli dróg weryfikacji cech i wskazywanie usterek, które wymagają prac konserwacyjnych lub naprawczych ze względu na bezpieczeństwo ruchu drogowego (pkt 10) i badania wpływu robót drogowych na bezpieczeństwo ruchu drogowego (pkt 10a) oraz z dnia 17 lipca 2010 r. dot. zarządzania i utrzymywania kanałów technologicznych i pobierania opłat (pkt 19).

(dowód: akta kontroli str. 14 - 38)

Kierownik MZUiM poinformowała, że obecnie Zarząd jest w trakcie opracowywania aktualizacji dokumentów organizacyjnych (w tym poszczególnych zakresów czynności), w celu ich dostosowania do treści zmienionej *ustawy o drogach*.

(dowód: akta kontroli str. 78 - 81)

Zadania związane z organizacją ruchu na drogach będących w zarządzie MZUiM były wykonywane przez 6 pracowników. Wszystkie okresowe kontrole roczne i pięcioletnie, o których mowa w art. 62 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. *Prawo budowlane*³, zostały przeprowadzone przez osobę posiadającą uprawnienia budowlane *bez ograniczeń do projektowania i kierowania robotami budowlanymi w specjalności: konstrukcyjno-budowlanej* oraz zaświadczenie o wpisie na listę członków Śląskiej Okręgowej Izby Inżynierów Budownictwa.

Czynności w zakresie opracowywania projektów organizacji ruchu oraz dokonywania analiz istniejącej organizacji ruchu powierzono pracownikom posiadającym wykształcenie wyższe techniczne, w tym o specjalizacji inżynieria ruchu. Kwalifikacje tych osób były podnoszone poprzez ich udział w szkoleniach specjalistycznych w zakresie m.in.: układu komunikacyjnego; zagadnień prawnych dotyczących dróg publicznych oraz organizacji ruchu drogowego; obowiązków zarządców dróg; zarządzania drogami gminnymi i powiatowymi; realizacji procesów inwestycyjnych; kierownika budowy oraz inspektora

³ Dz. U. z 2010 r., Nr 243, poz. 1623 ze zm., zwana dalej „ustawą Prawo budowlane”.

nadzoru inwestorskiego jako uczestników procesu budowlanego realizowanego przez administrację publiczną.

(dowód: akta kontroli str. 82 - 89)

W latach 2011 – 2013 (do 30 czerwca) pozytywnie zaopiniowano 21 projektów stałej organizacji ruchu (9 w 2011 r. i po 6 w pozostałych latach) oraz 370 czasowej (143 w 2011 r., 154 w 2012 r. oraz 73 do 30 czerwca 2013 r.).

(dowód: akta kontroli str. 171)

Zatwierdzona stała organizacja ruchu wprowadzona została na odcinkach 148 dróg o szacunkowej długości 79,7 km, stanowiącej 55 % całkowitej długości 353 dróg gminnych pozostających w zarządzie MZUiM, wg stanu na 30 czerwca 2013 r.

(dowód: akta kontroli str. 51 - 52)

Prowadzona w MZUiM ewidencja dróg nie była kompletna. Zawierała bowiem część elementów wymaganych rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 16 lutego 2005 r. *w sprawie sposobu numeracji i ewidencji dróg publicznych, obiektów mostowych, tuneli, przepustów i promów oraz rejestru numerów nadanych drogom, obiektom mostowym i tunelom*⁴:

- książki dróg – założone dla 345 z 353 dróg publicznych gminnych, prowadzone w 344 przypadkach zgodnie ze wzorem określonym w załączniku nr 1 do *rozporządzenia o numeracji dróg*;
- dzienniki objazdu dróg – dopiero od lipca 2013 r. prowadzone zgodnie ze wzorem określonym w załączniku nr 2 do ww. rozporządzenia;
- książki dwóch obiektów mostowych, prowadzone częściowo zgodnie ze wzorem określonym w załączniku nr 4 do ww. rozporządzenia, gdyż nie wpisano w nich numeru ewidencyjnego (JNI) dla tych obiektów;
- wykaz obiektów mostowych, tuneli i przepustów, zawierający wpisy o dwóch obiektach, sporządzony wg wzoru określonego w załączniku nr 6 do ww. rozporządzenia.

(dowód: akta kontroli str. 90 – 140, 172-174, 361)

W latach 2011 – 2013 nie zaplanowano i nie wykonywano (do 30 czerwca 2013 r.) pomiarów ruchu drogowego, natomiast badania te przeprowadzono w 2008 r. na ulicach: Gliwickiej, Królika, Ogrodowej, Górniczej, Karola Miarki, Piastowskiej, Strzeleckiej Opolskiej, Cebuli, Gruzelki i Okrzei, a także w obrębie przejazdów kolejowych przy ulicach: Pola, Zawiszy, Lotników, 11-go listopada, Pustki Leśnictwo oraz Fabrycznej.

(dowód: akta kontroli str. 78 - 81)

Stosownie do wymogu określonego w § 2 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 16 lutego 2005 r. *w sprawie trybu sporządzania informacji oraz gromadzenia i udostępniania danych o sieci dróg publicznych, obiektach mostowych, tunelach oraz promach*⁵, Kierownik MZUiM, dochowując wymaganego terminu, przekazał informacje dotyczące administrowanych dróg publicznych Generalnemu Dyrektorowi Dróg Krajowych i Autostrad, (informacje przekazano w dniach 22 marca 2012 r. za rok 2011 oraz 25 marca 2013 r. za rok 2012).

(dowód: akta kontroli str. 39 - 50)

W MZUiM określono procedury i tryb prowadzenia kontroli zarządczej⁶, w zakresie zgodnym ze wskazanym w art. 68 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. *o finansach publicznych*⁷.

Zgodnie z wymogiem określonym w zarządzeniach Burmistrza Tarnowskich Gór *w sprawie zapewnienia funkcjonowania systemu kontroli zarządczej w jednostkach organizacyjnych*

⁴ Dz. U. Nr 67, poz. 582, zwane dalej „rozporządzeniem o numeracji dróg”.

⁵ Dz. U. Nr 67 poz. 583.

⁶ Zarządzenie Nr 18/2010 Kierownika MZUiM z dnia 8 października 2010 r. w sprawie wprowadzenia systemu kontroli zarządczej w MZUiM oraz zarządzenie Nr 13/2011 z dnia 30 września 2011 r. w sprawie ustalania zasad zarządzania ryzykiem.

⁷ Dz. U. Nr 15, poz. 1240 ze zm.

Gminy Tarnowskie Góry, w dniach 7 lutego 2012 r. oraz 8 lutego 2013 r., Kierownik MZUiM przekazał do Urzędu Miejskiego oświadczenia o stanie oraz samooceny systemu kontroli zarządczej za lata 2011 i 2012.

W okresie objętym kontrolą, realizacja zadań z zakresu zarządu dróg gminnych nie była przedmiotem wewnętrznej kontroli instytucjonalnej.

(dowód: akta kontroli str. 53 - 81)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w zakresie przygotowania do realizacji zadań związanych z wypełnieniem funkcji zarządcy drogi stwierdzono następujące nieprawidłowości, dotyczące ewidencji dróg i realizacji wymogów rozporządzenia o numeracji dróg:

- dla 8⁸ z 353 dróg zarządzanych przez MZUiM, nie założono ksiąg dróg. Tym samym dokumenty ewidencji dróg nie były kompletne, tj. nie spełniały wymogów § 9 ust. 1 pkt 1 ww. rozporządzenia;
- jedna księżka dla drogi nr 270257 (ul. Słoneczników), nie zawierała wymaganych wpisów w tabelach określonych wzorem książki drogi, stanowiącym załącznik nr 1 do tego rozporządzenia, w tym danych technicznych o odcinkach drogi;
- w okresie objętym kontrolą nie prowadzono dzienników objazdów dróg zgodnie z wzorem, określonym w załączniku nr 2 do ww. rozporządzenia. Czynności związane z prowadzonymi objazdami dokumentowano w formie *protokołów z objazdów dróg*, które nie zawierały takich elementów jak: określenie kategorii i numerów ewidencyjnych dróg, zaleceń pokontrolnych i terminów realizacji oraz dat wykonania zaleceń, tj. danych które winny być zamieszczone w dzienniku objazdu drogi. Dopiero od lipca 2013 r. prowadzone są ww. dzienniki;
- wbrew postanowieniom § 6 pkt 3 *rozporządzenia o numeracji dróg*, Kierownik MZUiM nie dokonał zgłoszenia 2 obiektów mostowych (przy ul. ks. Rudola i ul. Dąbrowskiego) Generalnemu Dyrektorowi Dróg Krajowych i Autostrad do nadania im JNI, a w związku z tym książki obiektów mostowych, prowadzono niezgodnie z wzorem, stanowiącym załącznik nr 4 do tego rozporządzenia, tj. bez JNI obiektów mostowych;
- prowadzone w MZUiM książki dróg, nie były aktualizowane, zgodnie z wymogiem określonym w § 16 przedmiotowego rozporządzenia, tj. na bieżąco, ale nie później niż do końca pierwszego kwartału każdego roku za rok bezpośrednio poprzedzający. Jak wykazała kontrola losowo wybranych 73 ksiąg dróg, w 16 przypadkach wpisów dokonały osoby nieupoważnione (niewymienione w tabeli nr 1 książki drogi, stanowiącej wykaz osób upoważnionych do dokonania wpisów); 28 ksiąg nie posiadało wpisów o przeprowadzonych kontrolach rocznych (brak wpisów w tabeli nr 4); w 22 brakowało wpisów o przeprowadzonych kontrolach 5-cio letnich (tabela nr 5).

(dowód: akta kontroli str. 103 – 115, 128, 361-364)

Ponadto, w trakcie przeprowadzonych oględzin wybranych 10 odcinków dróg gminnych z terenu Tarnowskich Gór⁹ stwierdzono, że w żadnym przypadku liczba znaków pionowych ani poziomych zamieszczonych przy drogach nie odpowiada ewidencji w prowadzonych ksiągkach dróg, co szczegółowo opisano w pkt 4 niniejszego wystąpienia.

(dowód: akta kontroli str. 293 – 354)

Zgodnie z zakresem czynności, osobą odpowiedzialną za prowadzenie ewidencji ksiąg dróg gminnych był *starszy specjalista ds. gruntowych, ewidencji dróg i zajęcia pasa drogowego*, który w wyjaśnieniu podał, że przyczyną braku 8 ksiąg dróg był fakt, że w „(...) czasie realizacji zamówienia publicznego dotyczącego wykonania ksiąg dróg w latach 2001 – 2007, część dróg nie była urządzona i nie funkcjonowała (...)”.

⁸ Dot. dróg nr: 270020, 270050, 270081, 270082, 270101, 270147, 270189, 270226.

⁹ Oględzinom poddano oznakowanie pionowe oraz poziome 10 ulic z terenu Tarnowskich Gór: ul. Krakowskiej, Prusa, Litewskiej, Łowieckiej, Renka, Staszica, Częstochowskiej, Czolgistów, Duńskiej oraz Gliwickiej

Odnosnie niezgodności książki drogi nr 270257 (ul. Słoneczników) z załącznikiem nr 1 do rozporządzenia o numeracji dróg ww. pracownik wyjaśnił, że „(...) W trakcie przejmowania ww. drogi [rok 2003], nie została zaktualizowana ewidencja dróg, w związku z czym wykonanie książki drogi dla tej ulicy nie znalazło się w zleceniu na wykonanie książek”.

(dowód: akta kontroli str. 172 - 173)

Jako przyczynę prowadzenia ewidencji dróg niezgodnie z rozporządzeniem, Kierownik MZUiM wskazała dużą ilość dróg będących w administracji MZUiM oraz ograniczoną liczbę pracowników pełniących funkcje techniczne.

W sprawie niezgłoszenia Generalnemu Dyrektorowi Dróg Krajowych i Autostrad 2 obiektów mostowych celem nadania im numerów JNI wyjaśniła, że nie miała świadomości braku nadania tych numerów, ponieważ funkcję kierownika MZUiM pełni od 1 czerwca 2012 r. Jednocześnie zapewniła, że niezwłocznie dokona stosownego zgłoszenia.

(dowód: akta kontroli str. 174 – 177)

Odnosnie prowadzenia dzienników objazdów dróg w sposób niezgodny z wymogami określonymi w załączniku nr 2 do ww. rozporządzenia (do lipca 2013 r.), Kierownik MZUiM wyjaśniła, że po objęciu stanowiska Kierownika, podjęła działania zmierzające do zapewnienia właściwej formy przedmiotowych dokumentów. Jednocześnie poinformowała, że nie jest w stanie podać przyczyn z powodu których dzienniki objazdów prowadzone były niezgodnie z przepisami.

(dowód: akta kontroli str. 398 - 399)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność MZUiM w zbadanym zakresie.

2. Współdziałanie z organami zarządzającymi ruchem drogowym i innymi podmiotami, w szczególności w zakresie przygotowania projektów organizacji ruchu drogowego.

Opis stanu faktycznego

Zgodnie z posiadaną przez MZUiM dokumentacją, w okresie objętym kontrolą, Komenda Powiatowa Policji w Tarnowskich Górach skierowała do Zarządu 7 wniosków w sprawach dotyczących zmian organizacji ruchu oraz bezpieczeństwa ruchu drogowego (3 w 2011 r. oraz po 2 w 2012 r. i w I półroczu 2013 r.). Wnioski skierowane w latach 2011 i 2012 zostały rozpatrzone pozytywnie, o czym w każdym przypadku Policja została pisemnie poinformowana. Sprawy z roku 2013 pozostają w toku postępowania z uwagi na wprowadzoną z powodu remontu czasową organizację ruchu (ul. Bałtycka i Rynek) oraz opracowywanie zmienionej, stałej organizacji ruchu (ul. Kolejarzy i Konduktorska). W każdym z tych przypadków Policja została pisemnie poinformowana.

(dowód: akta kontroli str. 360)

Według informacji uzyskanych z Komendy Powiatowej Policji w Tarnowskich Górach, w dniach: 28 lutego 10 października i 30 listopada 2012 r. oraz 7 lutego 2013 r. do MZUiM skierowano wnioski odpowiednio w sprawach: braku oznakowania pionowego na ul. Korczaka i Leśnej, ograniczonej widoczności znaku pionowego w rejonie skrzyżowania ulic Płuczki i Równoległej, niewłaściwego stanu nawierzchni przy ul. Skowronków, a także Opatowickiej. MZUiM nie był w posiadaniu żadnego z tych dokumentów.

Kierownik MZUiM podała w wyjaśnieniach, że żaden z ww. wniosków do MZUiM nie wpłynął.

(dowód: akta kontroli str. 165 – 170, 398 - 399)

W latach 2011-2013 (do 30 czerwca) MZUiM nie kierował do organu zarządzającego ruchem wniosków w sprawie dostosowania organizacji ruchu, w związku ze zmianami natężenia ruchu (w skutek np. otwarcia nowych ulic, uruchomienia centrów handlowych, powstania nowych osiedli mieszkaniowych) w obrębie zarządzanych dróg.

(dowód: akta kontroli str. 174 - 177)

W 2012 r., MZUiM wprowadził na drogach gminnych 17 stałych zmian organizacji ruchu. W każdym z tych przypadków, zarówno zarządca ruchu (Starosta Tarnogórski) jak i Komendant Powiatowy Policji w Tarnowskich Górach zostali powiadomieni o terminie wprowadzenia zmian organizacji ruchu, w czasie nie krótszym niż na 7 dni od planowanych dat wprowadzenia zmian.

Pierwszy Zastępca Komendanta Powiatowej Policji w Tarnowskich Górach poinformował, że w 2012 r. policjanci nie odnotowali żadnego przypadku wykonywania robót lub zajęcia pasa drogowego bez odpowiedniego zawiadomienia.

(dowód: akta kontroli str. 155 – 170)

W 2012 r. MZUiM nie wprowadzał żadnych zmian organizacji ruchu na podstawie projektów uproszczonych.

Pierwszy Zastępca Komendanta Powiatowej Policji w Tarnowskich Górach poinformował, że w ww. roku do Komendy Powiatowej Policji nie wpłynęło żadne zawiadomienie z Zarządu w sprawie zamiaru prowadzenia robót związanych z utrzymaniem dróg, niewymagających całkowitego zamknięcia ruchu.

(dowód: akta kontroli str. 165 – 170, 180 - 181)

W okresie objętym kontrolą, właściciele infrastruktury położonej w pasach dróg zarządzanych przez MZUiM wykonali łącznie 255 prac związanych z likwidacją awarii (99 w 2011 r., 104 w 2012 r. i 52 do 30 czerwca 2013 r.). W żadnym z tych przypadków nie zaistniała konieczność całkowitego zamknięcia ruchu.

Jak wykazała kontrola 37 losowo wybranych takich prac (13 z 2012 r. i po 12 z pozostałych lat), w każdym przypadku MZUiM był informowany o rozpoczęciu robót, każda z nich spowodowana była awarią, a miejsca prowadzenia robót (po ich zakończeniu) doprowadzono do stanu pierwotnego, co potwierdzono protokolarnie, na podstawie przeprowadzonych wizji w terenie.

(dowód: akta kontroli str. 359, 365 - 366)

Nie stwierdzono przypadków pozytywnego opiniowania organizacji ruchu, w sytuacji nakładania się robót w tym samym miejscu lub bliskiej odległości¹⁰

(dowód: akta kontroli str. 196)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność MZUiM w zakresie współdziałania z organami zarządzającymi ruchem drogowym i innymi podmiotami.

3. Realizacja zadań dotyczących koordynowania prac wykonywanych w pasie drogowym, w tym wydawania zezwoleń na zajęcie pasa drogowego i jego przywracania do wymaganego stanu.

W okresie objętym kontrolą Kierownik Zarządu (działając z upoważnienia Burmistrza Miasta) wydał 238 decyzji zezwalających na lokalizację reklam w pasie drogowym¹¹.

¹⁰ Szczegółowym badaniem objęto 174 zezwolenia na zajęcie pasa drogowego wydane przez Zarząd w okresie 1 lipca 2012 r. – 30 czerwca 2013 r., celem porównania miejsca i czasu wykonywania robót w pasie drogowym. Stwierdzone cztery przypadki prowadzenia robót równocześnie na jednej ulicy, które opisano szczegółowo w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego, nie wymagały zaopiniowania projektów organizacji ruchu

¹¹ 95 decyzji zostało wydanych w 2011 r., 113 decyzji w 2012 r. oraz 30 decyzji w 2013 r. (do 30 lipca)

Z przedłożonej dokumentacji nie wynikało, że przed wydaniem ww. zezwoleń nie analizowano wpływu reklam na widoczność oznakowania i innych elementów drogi oraz, że nie dokonywano kontroli dotrzymania ustalanych w zezwoleniu warunków zajęcia pasu drogowego.

Kierownik Zarządu wyjaśniła, że po wpływie do Zarządu wniosku o umieszczenie reklamy w pasie drogowym, każdorazowo prowadzona jest analiza wpływu tej reklamy na widoczność oznakowania i innych elementów drogi. Natomiast po wydaniu decyzji na umieszczenie reklamy, pracownik Zarządu przeprowadza oględziny i sprawdza zachowanie warunków określonych w decyzji.

(dowód: akta kontroli str. 182 – 188, 358)

W trakcie oględzin 10 reklam zlokalizowanych w pasie dróg gminnych oraz 3 ulic na których znajdowała się największa liczba reklam¹² stwierdzono, że nie zasłaniały one oznakowania i innych elementów drogi (przejeżdżalnice dla pieszych, skrzyżowań) oraz że miejsca ich lokalizacji były zgodne z określonymi w zezwoleniach.

(dowód: akta kontroli str. 182 – 187)

Zarządzeniem Kierownika z 31 grudnia 2009 r.¹³, w MZUiM wprowadzono procedury określające m.in. wydawanie zezwoleń na zajęcie pasa drogowego dróg gminnych. W procedurze tej określona została koordynacja robót m.in. na czas prowadzenia robót w pasie drogowym i wprowadzenia urządzeń infrastruktury technicznej niezwiązanych z potrzebami zarządzania drogami lub potrzebami ruchu drogowego (w sytuacji, gdy jeden inwestor będzie prowadził roboty i w ich trakcie wprowadzał będzie urządzenia w pas drogowy) oraz w celu umieszczenia w nim urządzeń infrastruktury technicznej niezwiązanych z potrzebami zarządzania drogami lub potrzebami ruchu drogowego (w sytuacji, gdy właścicielem wprowadzanego urządzenia nie będzie podmiot, który będzie prowadził roboty związane z wprowadzeniem urządzenia)

(dowód: akta kontroli str. 218 – 222)

Badanie 174 decyzji na zajęcie pasa drogowego¹⁴ wykazało, że w czterech przypadkach roboty prowadzono w tym samym czasie na tej samej drodze, jednak na różnych jej odcinkach.

(dowód: akta kontroli str. 189 – 212, 216-217)

Zarząd realizował obowiązki dotyczące badania wpływu robót drogowych na bezpieczeństwo ruchu drogowego, określone w art. 20 pkt 10a ustawy o drogach, poprzez bieżącą kontrolę wprowadzonej tymczasowej organizacji ruchu na czas prowadzenia robót, a dla odcinków dróg, na których realizowano zadania inwestycyjne, badano wpływ robót drogowych na bezpieczeństwo ruchu drogowego podczas realizacji prac.

(dowód: akta kontroli str. 215, 223 – 226)

W celu prawidłowej organizacji remontów oraz utrzymania i ochrony dróg oraz elementów inżynierii ruchu, Zarząd opracowywał projekty organizacji ruchu na czas trwania robót, wprowadzające zmiany w obowiązujących organizacjach ruchu drogowego. Prowadzenie prac drogowych organizowano bez konieczności zamknięcia poszczególnych odcinków dróg zajmując maksymalnie połowę szerokości drogi, tak aby uniknąć wprowadzania objazdów – zarówno dla mieszkańców, jak i pojazdów komunikacji miejskiej.

Jak oświadczyła Kierownik Zarządu, celem zmniejszenia ponoszonych kosztów oraz ograniczenia czasu zajęcia jezdni, podejmowano m.in. następujące działania:

- po przeprowadzeniu bieżących oraz okresowych objazdów dróg, wyznaczano kolejność wykonywanych na drodze prac w trybie pilnym oraz do wykonania w okresie późniejszym;

¹² Oględzinom poddano ulice Piastowską, Krakowską oraz Ratuszową

¹³ Zarządzenie nr 35/2009 Kierownika Miejskiego Zarządu Ulic i Mostów w Tarnowskich Górach w sprawie wprowadzenia procedur w MZUiM (weszło w życie z dniem 31 grudnia 2009 r.)

¹⁴ Badaniem objęto decyzje wydane w okresie 1 lipca 2012 – 30 czerwca 2013 r.

- występowało do gestorów poszczególnych sieci o wykonanie zabezpieczenia lub naprawy powstałych uszkodzeń, w przypadku stwierdzenia braków elementów lub uszkodzeń sieci podziemnych lub naziemnych;
- w przypadku stwierdzenia niewłaściwej widoczności na drogach, spowodowanej przez znajdującą się w obrębie drogi zieleni, występowało do Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Miejskiego w Tarnowskich Górach (odpowiedzialnego za utrzymanie zieleni miejskiej), o podjęcie niezbędnych czynności;
- w przypadku stwierdzenia „nieuporządkowanego oznakowania i zieleni” na przejazdach kolejowych, występowało do zarządcy infrastruktury kolejowej o podjęcie stosownych działań.

W okresie objętym kontrolą Zarząd 32-krotnie wystąpił pisemnie do gestorów poszczególnych sieci¹⁵ o podjęcie czynności mających na celu naprawę uszkodzeń lub zabezpieczenie pasa drogowego. Jak oświadczyła Kierownik Zarządu, większość interwencji podejmowana była telefonicznie.

(dowód: akta kontroli str. 215 – 217, 227 – 259)

W wyniku badania dokumentacji dziewięciu postępowań o udzielenie zamówień publicznych¹⁶, zakończonych zawarciem umów na wykonanie robót inwestycyjnych i remontowych, stwierdzono że we wszystkich przypadkach – w celu ograniczenia utrudnień na drogach – na wykonawców robót nakładano obowiązki w zakresie zabezpieczenia terenu budowy i warunków użytkowania przez wykonawcę sprzętu.

(dowód: akta kontroli str. 260 – 284)

We wszystkich objętych badaniem dziewięciu umowach, zawartych z wykonawcami robót inwestycyjnych i remontowych, zabezpieczono interesy MZUiM poprzez określenie wysokości kar umownych. Kary umowne wyznaczono m.in. za odstąpienie od umowy z przyczyn zawinionych przez wykonawcę w wysokości od 1% do 20% wynagrodzenia¹⁷, za nieterminowe wykonanie przedmiotu umowy lub nieterminowe usunięcie wad w okresie rękopmi i gwarancji za każdy dzień zwłoki w wysokości od 200 zł do 3 000 zł¹⁸, a także za brak prawidłowego oznakowania wykonanych robót w wysokości 100 zł za każdy dzień potwierdzony spisaniem protokołem¹⁹. W czterech umowach zawarto zapisy, że jeżeli wysokość kar umownych nie pokrywa poniesionej szkody, strony mogą dochodzić odszkodowania uzupełniającego²⁰. W czterech kolejnych umowach zapisano, że zamawiający uprawniony jest do dochodzenia odszkodowania przewyższającego wysokość zastrzeżonych kar umownych²¹.

(dowód: akta kontroli str. 260 – 264)

W wyniku badania dokumentacji dziewięciu robót inwestycyjnych wykonywanych na podstawie przedmiotowych umów, stwierdzono jeden przypadek opóźnienia zakończenia robót. Zgodnie z zawartą umową (nr 12/2012 z dnia 20 lipca 2012 r.) wykonawcy naliczono karę umowną za 159 dni zwłoki w zakończeniu robót budowlanych w wysokości 159 000 zł. W pozostałych przypadkach nie stwierdzono przerw w robotach lub opóźnień w rozpoczęciu lub zakończeniu robót.

(dowód: akta kontroli str. 260 – 262, 285 – 290)

¹⁵ W okresie 1 stycznia 2011 – 30 czerwca 2013 r. Zarząd wystąpił pisemnie m.in. do Telekomunikacji Polskiej SA (pięciokrotnie), Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. (dziesięciokrotnie), Netia SA – Zespół Utrzymania i Usług (siedmiokrotnie).

¹⁶ W okresie objętym kontrolą Zarząd zawarł łącznie 79 umów po przeprowadzeniu postępowania o udzielenie zamówień publicznych, z czego 9 umów dotyczyło wykonania drogowych robót inwestycyjnych lub remontowych

¹⁷ Zapis zawarto we wszystkich dziewięciu umowach: 1% wartości zamówienia w przypadku trzech umów (nr 5/2011 z 23 lutego 2011 r., nr 6/2012 z 5 marca 2012 r., nr 6/2013 z 4 marca 2013 r.), 10% w przypadku trzech umów (nr 6/2011 z 25 lutego 2011 r., nr 17/2011 z 30 sierpnia 2011 r., nr 12/2012 z 20 lipca 2012 r.) lub 20% w przypadku trzech umów (nr 9/2013 z 3 kwietnia 2013 r., nr 15/2013 z 15 maja 2013, nr 20/2013 z 27 czerwca 2013 r.)

¹⁸ Zapis zawarto w pięciu umowach: nr 6/2011 (w wysokości 200 zł), nr 17/2011 (500 zł), nr 9/2013 (3 000 zł), nr 15/2013 (2 000 zł) oraz 20/2013 (1 000 zł)

¹⁹ Zapis zawarto w pięciu umowach: nr 5/2011, nr 6/2011, nr 17/2011, nr 6/2012 oraz 6/2013,

²⁰ Zapis zawarto w czterech umowach: nr 5/2011, nr 6/2011, nr 6/2012 oraz 6/2013,

²¹ Zapis zawarto w czterech umowach: nr 12/2012, nr 9/2013, nr 15/2013 oraz nr 20/2013.

W wyniku przeprowadzonych oględzin miejsc, gdzie prowadzono remonty dróg, stwierdzono, że prawidłowo podejmowano działania w celu minimalizowania utrudnień związanych z prowadzeniem prac drogowych²². Na czas wykonywania robót na ul. Tylnej w Tarnowskich Górach, została ona częściowo zamknięta dla ruchu. Wytyczono objazdy oraz wyznaczono dodatkowe parkingi. W przypadku remontów prowadzonych na ul. Litewskiej, Renka oraz Gliwickiej, ulice te nie zostały zamknięte, jedynie częściowo zwężone dla ruchu.

Wykonawcy robót umieścili znaki drogowe i urządzenia przewidziane w projektach organizacji ruchu (były one utrzymane w dobrym stanie), znaki ostrzegające o prowadzonych robotach (A14, A12) ustawione zostały po obu stronach prowadzonych robót. Pojazdy wykorzystywane przy robotach prowadzonych w pasie drogowym (ul. Tylna, Litewska i Gliwicka) wyposażone były w ostrzegawczy sygnał świetlny błyskowy barwy żółtej oraz oznakowane były biało – czerwonymi pasami. W miejscach, gdzie w trakcie oględzin nie prowadzono robót (ul. Renka), na drodze nie pozostawiono żadnych maszyn ani urządzeń.

W przypadku trzech miejsc, gdzie roboty zostały zakończone (na ul. Krakowskiej, Prusa oraz Łowieckiej) nie stwierdzono utrudnień, tj.: wprowadzono oznakowanie wg stałej organizacji ruchu, pasy drogowe odcinków przywrócono do stanu pierwotnego i nie znajdowały się w nich maszyny bądź urządzenia mogące stanowić utrudnienia dla użytkowników dróg lub pogorszyć bezpieczeństwo ruchu drogowego.

(dowód: akta kontroli str. 291 – 292)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność MZUiM w zbadanym zakresie.

4. Prawidłowość stosowania i funkcjonowania znaków drogowych, sygnalizacji świetlnej oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego, w tym jego wpływ na płynność ruchu i bezpieczeństwo uczestników tego ruchu.

Opis stanu faktycznego

Na podstawie dokumentacji MZUiM ustalono, że w 2012 r. dla 352 z 353 dróg zarządzanych przez MZUiM przeprowadzono bieżące przeglądy dróg, objazdy dróg oraz roczne kontrole ich stanu technicznego, w ramach których był realizowany zakres wskazany w art. 20 pkt 10 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. *o drogach publicznych*²³, tj. stan dróg i drogowych obiektów inżynierskich, ze szczególnym uwzględnieniem ich wpływu na stan bezpieczeństwa ruchu drogowego, w tym weryfikacja cech i wskazanie usterek, które wymagają prac konserwacyjnych lub naprawczych ze względu na bezpieczeństwo ruchu drogowego. Z dokumentacji MZUiM nie wynika aby przeprowadzono ww. przegląd, objazd drogi lub kontrolę stanu technicznego jednej drogi (Plac XXV-lecia PRL).

(dowód: akta kontroli str. 174 – 177, 367 - 371)

Kierownik MZUiM podała w wyjaśnieniu, że przeprowadzono kontrolę stanu ulicy Plac XXV-lecia PRL, stanowiącą boczną odnogę ul. Lotników, w ramach kontroli tej ulicy.

(dowód: akta kontroli str. 396 - 397)

Procedur w zakresie zapewnienia bieżącego reagowania na występujące nieprawidłowości w oznakowaniu w MZUiM nie wprowadzono, ponieważ jak podała w wyjaśnieniu Kierownik Zarządu, odpowiedzialność za wykonywanie tych czynności została przyporządkowana poszczególnym pracownikom w zakresach obowiązków służbowych. Informując o przyjętym

²² W trakcie kontroli dokonano oględzin: 1) w zakresie prawidłowości oznakowania i zabezpieczenia robót drogowych prowadzonych na rzecz Zarządu (na dwóch ulicach: Tylnej i Litewskiej), 2) w zakresie braku utrudnień przy realizacji remontów lub budowy instalacji sieciowych (na dwóch ulicach: Renka oraz Gliwickiej), 3) w miejscach gdzie niedawno zostały zakończone roboty na rzecz Zarządu w zakresie remontu lub przebudowy drogi (na trzech ulicach: Krakowskiej, Prusa oraz Łowieckiej).

²³ Dz. U. z 2012 r., poz. 260 ze zm.

w MZUiM sposobie postępowania w ww. zakresie wskazała, że po uzyskaniu informacji dotyczącej nieprawidłowości w istniejącym oznakowaniu (podczas przeprowadzanych objazdów ulic czy w wyniku zgłoszenia telefonicznego lub pisemnego przez strony), pracownicy MZUiM dokonują zlecenia naprawy lub uzupełnienia oznakowania wykonawcy z którym podpisano umowę na bieżące utrzymanie oznakowania. Ponadto poinformowała, że w przypadku wystąpienia zdarzeń losowych mogących zagrozić bezpieczeństwu życia lub zdrowia użytkowników dróg, ww. wykonawca, zobowiązany jest do podjęcia niezbędnych prac w trybie natychmiastowym, po otrzymaniu zgłoszenia z MZUiM. Przez cały okres realizacji umowy, wykonawca zobowiązany jest do posiadania po jednym komplecie oznakowania A-7, B-20, B-1, B-2, D-6, celem awaryjnego uzupełnienia.

(dowód: akta kontroli str. 174 - 177)

W latach 2011 – 2013 kontrole okresowe dróg, o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 i pkt 2 ustawy *Prawo budowlane* były przeprowadzone przez *Koordynatora ds. realizacji robót inwestycyjno – remontowych*, który posiadał uprawnienia budowlane, zgodne z wymogiem art. 62 ust. 4 ww. ustawy.

W latach 2011 i 2012, okresowe kontrole roczne o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 ustawy *Prawo budowlane* przeprowadzono na 207 i 209 drogach z 353 dróg gminnych zarządzanych przez MZUiM.

Kontrole o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 (realizowane co najmniej raz na 5 lat) przeprowadzono od roku 2009. Spośród 353 dróg publicznych gminnych powyższe kontrole zostały przeprowadzone na 345 drogach, a na pozostałych 8 kontroli takich nie wykonano.

(dowód: akta kontroli str. 141 - 154)

W związku z faktem, że dzienniki objazdu dróg, w formie zgodnej ze wzorem określonym w załączniku nr 2 do *rozporządzenia o numeracji dróg*, prowadzono dopiero od lipca 2013 r., przypadki nieprawidłowości w oznakowaniu na poszczególnych drogach odnotowywano w *protokołach z objazdu ulic*.

W wyniku kontroli 20 losowo wybranych ww. protokołów ustalono, że w 4 przypadkach upoważnieni pracownicy MZUiM nie stwierdzili żadnych nieprawidłowości na skontrolowanych drogach w zakresie oznakowania. W pozostałych przypadkach stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły w przeważającej większości złego stanu technicznego tarcz znaków i słupków na których były zamocowane oraz odchyień znaków w pionie lub odchyień tarcz. Ponadto, stwierdzono: zniszczenia lub braki niektórych elementów urządzeń bezpieczeństwa ruchu, braki znaków lub tabliczek informacyjnych, nieuprzątnięcie znaków po zakończonych robotach drogowych, a także kilka przypadków słabej widoczności znaków na skutek ich zasłonięcia przez gałęzie drzew.

(dowód: akta kontroli str. 372 - 395)

Kierownik MZUiM poinformowała, że wszystkie braki, uchybienia oraz nieprawidłowości w zakresie oznakowania wykazane w ww. protokołach z lat 2011 – 2012 zostały usunięte. W przypadku ustaleń z roku 2013, zlecono do usunięcia 12 usterek i zlecenie to jest w trakcie realizacji.

(dowód: akta kontroli str. 357 - 358)

Przeprowadzone oględziny 10 wybranych ulic i 8 skrzyżowań²⁴ wykazały, że w każdym przypadku obowiązująca stała organizacja ruchu na tych drogach była zgodna z zatwierdzonymi projektami organizacji ruchu oraz przepisami Prawa o ruchu drogowym i rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w *sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach*²⁵.

Znaki umieszczone na odcinkach dróg poddanych oględzinom były czytelne i widoczne, stabilnie umocowane do podłoża, prawidłowo usytuowane w pasie drogowym. Nie

²⁴ Oględzinom poddano 10 ulic z terenu Tarnowskich Gór oraz 8 skrzyżowań zlokalizowanych przy ulicach Krakowskiej oraz Prusa.

²⁵ Dz. U. z 2003 r., Nr 220, poz. 2181 ze zm., zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie znaków”.

stwierdzono przypadków występowania oznakowania dezinformującego kierowców, wykluczającego się nawzajem lub oznakowania, które mogło negatywnie wpływać na bezpieczeństwo ruchu.

(dowód: akta kontroli str. 293 – 300)

Z uwagi na brak danych o liczbie znaków znajdujących się na zarządzanych drogach i liczbie znaków wymienionych na spełniające wymogi *rozporządzenia w sprawie znaków* w terminie określonym w § 2 ust. 2 ww. rozporządzenia (do 31 grudnia 2010 r.) Kierownik Zarządu wyjaśniła, że szacunkowa liczba znaków rozmieszczonych przy drogach gminnych wynosi 1 800, z czego ok. 80% zostało już wymienione w latach 2004 – 2013, a ostateczne zakończenie wymiany planowane jest na 2014 rok.

Zarząd nie posiadał informacji, czy realizacja tego obowiązku była przedmiotem kontroli ze strony właściwego organu zarządzającego ruchem drogowym.

(dowód: akta kontroli str. 356)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w zakresie stosowania i funkcjonowania znaków drogowych, sygnalizacji świetlnej oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego, w tym jego wpływ na płynność ruchu i bezpieczeństwo uczestników tego ruchu stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Zarząd nie wykonał obowiązku wynikającego z art. 62 ust. 1 – *Prawo budowlane* przeprowadzenia okresowych, co najmniej raz w roku (pkt 1) i co najmniej raz na pięć lat (pkt 2) kontroli stanu technicznego i przydatności do użytkowania publicznych dróg gminnych. Stwierdzono bowiem, że spośród 353 dróg publicznych gminnych zarządzanych przez MZUiM, 146 (w 2011 r.) oraz 144 (w roku 2012) nie zostało poddanych kontroli rocznej stanu technicznego, a na 8 drogach gminnych nie przeprowadzono wymaganej co najmniej raz na pięć lat, kontroli ich stanu technicznego i przydatności do użytkowania.

Bezpośrednią odpowiedzialność za powyższe ponosi *Koordinator ds. realizacji robót inwestycyjno–remontowych*, która jako przyczynę wskazała w wyjaśnieniu zbyt duży zakres obowiązków służbowych powierzonych jej zgodnie z umową o pracę i zakresem czynności. Ponadto poinformowała, że jest jedyną osobą zatrudnioną w MZUiM, która posiada stosowne uprawnienia budowlane, a do jej obowiązków należy również wiele innych obowiązków w tym m.in. pełnienie funkcji inwestora nadzoru inwestorskiego oraz nadzór nad robotami obcych gestorów sieci zlokalizowanych w pasach drogowych. W swoich wyjaśnieniach podkreśliła, że nie miała możliwości pełnego wykonania wszystkich powierzonych jej obowiązków, tym bardziej, że w latach 2011 - 2012 zatrudniona była w wymiarze $\frac{3}{4}$ etatu.

Za brak skutecznego nadzoru w ww. zakresie odpowiedzialność ponosi Kierownik MZUiM, która wyjaśniła, że stwierdzone podczas kontroli braki okresowych przeglądów dla poszczególnych dróg wynikają z ograniczonych środków finansowych oraz liczby pracowników pełniących funkcje techniczne, mogących przeprowadzać przedmiotowe przeglądy - jedna osoba posiadająca stosowne uprawnienia budowlane.

(dowód: akta kontroli str. 174 - 179)

2. MZUiM nie dokonał do dnia 31 grudnia 2010 r. wymiany części oznakowania zarządzanych dróg, wymaganej zgodnie z postanowieniami § 2 ust. 2 rozporządzenia w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych, a do wymiany pozostało szacunkowo ok. 20% (360 szt.) pionowych znaków drogowych.

Osobą odpowiedzialną z ww. nieprawidłowość była Kierownik MZUiM, która jako przyczynę wskazała ograniczoną ilość środków finansowych. Zaznaczyła jednocześnie, że znaki wymieniane są przez MZUiM sukcesywnie.

(dowód: akta kontroli str. 356)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność MZUiM w zbadanym zakresie.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²⁶, wnosi o:

1. **Wdrożenie działań mających na celu doprowadzenie dokumentacji ewidencji dróg zarządzanych przez Zarząd do stanu wymaganego przepisami *rozporządzenia o numeracji dróg*;**
2. **Zapewnienie przeprowadzania okresowych kontroli stanu technicznego i przydatności do użytkowania wszystkich zarządzanych dróg, zgodnie z przepisami *ustawy Prawo budowlane*;**
3. **Zapewnienie dostosowania wszystkich znaków na zarządzanych przez MZUiM drogach do stanu wymaganego *rozporządzeniem w sprawie znaków*.**

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 30 września 2013 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach

Kontrolerzy
Michał Kapek
specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
Piotr Miklis

.....
Waldemar Góra
specjalista kontroli państwowej

²⁶ Dz. U. z 2012 r., poz.82 ze zm., zwana dalej „ustawą o NIK”.